

POSTANOWIENIE

Dnia 6 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania J. K.
przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych i Administracji w Warszawie
o wysokość emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 czerwca 2023 r.,
skarg kasacyjnych odwołującej się oraz organu rentowego od wyroku
Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 30 marca 2022 r., sygn. akt III AUa 19/22,

odmawia przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie, wyrokiem z dnia 30 marca 2022 r., zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 15 listopada 2021 r. oraz decyzję Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie z dnia 20 czerwca 2017 r. w ten sposób, że ustalił od 1 października 2017 r. wysokość emerytury J. K. na 56,34% podstawy jej wymiaru, przy przyjęciu 0% jej podstawy za każdy rok służby od 1 stycznia 1983 r. do 31 lipca 1990 r. oraz oddalił odwołanie od tej decyzji w pozostałej części (pkt 1). W pozostałym zakresie oddalił apelację pozwanego (pkt 2).

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła skargą kasacyjną odwołująca się oraz pozwany.

Odwołująca się we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej powołała się na podstawy z art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c. Jej zdaniem, zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawnych, wywołujących rozbieżność w orzecznictwie sądów (Sąd Apelacyjny dokonał literalnej wykładni przepisów, diametralnie odmiennej niż wynikająca z uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20 oraz utrwalonej w orzecznictwie sądów ubezpieczeń społecznych). Nadto skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ponieważ prawidłowo oceniony materiał dowodowy oraz prawidłowa wykładnia przepisów ustawy zaopatrzeniowej, w tym w szczególności jej art. 13b ust. 1, prowadzi do wniosku, że ubezpieczona nie pełniła służby na rzecz totalitarnego państwa.

Z kolei w skardze kasacyjnej organu rentowego podniesiono, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na wyszczególnione powyżej zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego. W ocenie organu, naruszenie przepisów prawa materialnego, którego dopuścił się Sąd Apelacyjny stanowi to, że Sąd odwoławczy nie zastosował powszechnie obowiązujących przepisów prawa materialnego, w szczególności art. 15c ust. 3 i art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, pomimo tego, że zakwalifikował służbę J. K. w spornym okresie jako służbę na rzecz państwa totalitarnego w rozumieniu art. 13b ustawy zaopatrzeniowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawy przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania są aktualnie powszechnie znane, bowiem orzecznictwo ugruntowało wszelkie wątpliwości, jakie na tym tle mogą wystąpić, a stosowne przepisy k.p.c. nie podlegały zmianom. Nie ma zatem powodów, by obecnie szczegółowo powtarzać okoliczności, jakie musi spełnić wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w zakresie przesłanek wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231; z dnia 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, LEX nr 570112; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522 oraz z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 28 lutego 2012 r., I PK 157/11, LEX nr 1215115).

Z perspektywy obu skarg kasacyjnych warto jedynie podkreślić, że na obecnym etapie nie podlegają badaniu zarzuty kasacyjne, stąd wszelkie odesłania do nich nie mogą przynieść spodziewanego rezultatu. Po wtóre, wykładnia spornych przepisów wymaga ich skonkretyzowania i pogłębionego wywodu w odniesieniu do domniemanych wątpliwości.

W odniesieniu do skargi kasacyjnej odwołującej się przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nie została w żaden sposób uprawdopodobniona. Sam fakt powołania się w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20, OSNP 2021 nr 3, poz. 2) nie wyczerpuje obowiązków wnoszącego skargę do wykazania suponowanej podstawy przyjęcia jej do rozpoznania. Swoją drogą Sąd Apelacyjny odwołał się do uzasadnienia tej uchwały, wskazując, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13 b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy. W tym kontekście Sąd Apelacyjny dokonał odmiennej oceny dowodów zgromadzonych w sprawie, poszerzając zresztą paletę dowodów o akta IPN. Uchwała nie sprzeciwia się możliwości uznania konkretnej służby za pracę na rzecz totalitarnego państwa, bo nie taki zresztą był cel wypowiedzi poszerzonego składu Sądu Najwyższego. Przede wszystkim w sprawie III UZP 1/20 chodziło o zapewnienie standardu postępowania, to znaczy, by sąd (sądy) nie orzekały formalnie, pozostając związane stosownym zaświadczeniem wydanym w odniesieniu do konkretnego funkcjonariusza. W końcu w uchwale III UZP 1/20 zwracano uwagę na inne wątki dotyczące możliwości powtórnego obniżenia świadczeń emerytalnych (zasady *ne bis in idem*), a te zupełnie gubi wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Nie można też tracić z pola widzenia dalszych wywodów Sądu Apelacyjnego (odnośnie do wykładni art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej), które przełamują – i słusznie – automatyczny mechanizm redukcji świadczenia. Oznacza to, że Sąd odwoławczy wywiązał się ze swej funkcji rozpoznawczej, a z faktu tylko, że ona nie idzie w parze z oczekiwaniami skarżącej nie pozwala uznać jej skargi kasacyjnej za oczywiście uzasadnioną. Tytułem przykładu można wskazać wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2023 r., I USKP 120/22 (niepublikowany), w którym analizowano pracę w

wydziałach paszportowych, podkreślając, iż one nie bez powodu były nadzorowane przez służbę bezpieczeństwa, a realizowane w tych wydziałach zadania w sposób bezpośredni, dotkliwy i instrumentalny sprowadzały się do ograniczania podstawowych praw i wolności człowieka. Stąd po uważnej lekturze uchwały III UZP 1/20, w tym po uwzględnieniu, że „totalitaryzm” jako cecha określonego państwa jest wypadkową indywidualnych działań łamiących podstawowe prawa i wolności, ale również realizuje się w „kooperatywnych działaniach” ludzi skupionych w instytucjach, których zadaniem jest ograniczanie praw i wolności obywateli. W rezultacie, w trakcie kwalifikacji dokonywanej z art. 13b ust. ustawy zaopatrzeniowej nie jest wystarczające podkreślenie, jak to uczynił Sąd pierwszej instancji, że odwołująca się osobiście nikomu nie szkodziła, bo nie prowadziła sama działalności operacyjnej. Należy bowiem to ustalenie (niekwestionowane w sprawie) skonfrontować ze spojrzeniem instytucjonalnym.

W odniesieniu do skargi kasacyjnej organu rentowego, to oczywistości naruszenia prawa upatrywał on w spojrzeniu na skutki z art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej. Dana argumentacja (Sąd odwoławczy nie zastosował powszechnie obowiązujących przepisów prawa) jest obarczona wadą, gdyż pomija (i to w całości) szeroko rozwinięty w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wątek odnoszący się do prokonstytucyjnej wykładni przepisów prawa oraz standardów konwencyjnych. Zatem skarżący chcąc wykazać podstawę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jest zobligowany do zanegowania pełnego wyводу Sądu Apelacyjnego, bo dopiero wówczas widoczne staje się (może stać się) oczywiste naruszenie prawa, a nie tylko jego fragmentu, części, która *per saldo* nie odpowiada dokonanej w sprawie indywidualnej wykładni prawa. Przeciwno założeniu pozwanego przemawia również wątek proporcjonalności, to znaczy chodzi o okresy wliczone do emerytury, które nie obejmowały służby na rzecz totalitarnego państwa.

Oczywiście sądy i inne organy stosowania prawa nie mają kompetencji do orzekania o niekonstytucyjności przepisu ustawy i odmowy jego stosowania (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 stycznia 2001 r., P 4/99, OTK 2001 nr 1, poz. 5; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 30 października 2002 r., V CKN 1456/00, LEX nr 57237; z dnia 16 kwietnia 2004 r., I CK 291/03, OSNC 2005 nr 4, poz. 71; Rzeczpospolita 2005 nr 5, s. 4, z glosą K. Grzesiowskiego; Gdańskie

Studia Prawnicze-Przegląd Orzecznictwa 2005 nr 4, poz. 22, z glosą M. Jasińskiego; z dnia 24 listopada 2015 r., II CSK 517/14, LEX nr 1940564). Niemniej orzekanie o zgodności ustaw z Konstytucją (art. 188 pkt 1 ustawy zasadniczej), co niewątpliwie należy do wyłącznej kompetencji Trybunału Konstytucyjnego, nie jest tożsame z oceną konstytucyjności przepisu mającego zastosowanie w konkretnej sprawie rozstrzyganej przez sąd. Sąd jest obowiązany do oceny konstytucyjności przepisu ustawy w ramach ustalania, który przepis obowiązującego prawa będzie zastosowany do rozstrzygnięcia danego stanu faktycznego w indywidualnej sprawie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2017 r., I UK 325/16, LEX nr 2389585). Przeto odmowa zastosowania przepisu ustawy uznanego przez sąd za sprzeczny z Konstytucją nie narusza kompetencji Trybunału Konstytucyjnego i nie ma bezpośredniego związku z tymi kompetencjami. Uznanie, że sądy powszechne nie są uprawnione do badania zgodności ustaw z Konstytucją, a w konsekwencji do zajmowania stanowiska w kwestii ich zgodności, jak też niezgodności z ustawą zasadniczą, jest wyraźnie sprzeczne z art. 8 ust. 2 Konstytucji (por. też uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2001 r., III ZP 12/01, OSNAPiUS 2002 nr 2, poz. 34).

Sumując powyższe, Sąd Najwyższy orzekł z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c.

(AGM)

[ms]